

RZECZPOSPOLITA POLSKA
Rzecznik Praw Dziecka
Marek Michalak

Warszawa, 7 maja 2018 roku

ADM.053.40.2018
(w odp. należy podać nr sprawy)

Georgy Tanc,

w nawiązaniu do Pana pisma – *Apel do Rzecznika Praw Dziecka o podjęcie realnych i rzetelnych działań w celu zapobiegania alienacji rodzicielskiej* z 25 kwietnia 2018 roku uprzejmie informuję, że Rzecznik Praw Dziecka od początku sprawowania swojej funkcji podejmuje wielopłaszczyznowe działania w celu zwiększenia ochrony prawa dziecka do wychowywania przez oboje rodziców.

Rzecznik wielokrotnie podkreślał, że utrzymywanie wzajemnego kontaktu między rodzicami i dzieckiem stanowi podstawowy element życia rodzinnego. Prawo do utrzymywania kontaktów z dzieckiem jest niezależne od władzy rodzicielskiej. Stanowi nie tylko przejaw osobistych uprawnień rodziców, ale przede wszystkim jest to prawo dziecka rozłączonego z jednym lub obojgiem rodziców do utrzymywania z nimi regularnych i bezpośrednich kontaktów. Dziecko ma prawo do utrzymywania regularnych stosunków osobistych i bezpośrednich kontaktów z obojgiem rodziców, z wyjątkiem przypadków, gdy jest to sprzeczne z najlepiej pojętym interesem dziecka. Zaburzenie kontaktów albo ich całkowity brak, nieraz połączone z wykształceniem u dziecka postaw niechęci lub lęku wobec drugiego rodzica, wpływa niekorzystnie zarówno na rozwój psychiczny dziecka, jego socjalizację oraz przyswajanie prawidłowych postaw i ról społecznych. Zakazanie rodzicom osobistej styczności z dzieckiem może być orzeczone jedynie wyjątkowo, np. gdy utrzymywanie osobistych kontaktów rodziców z dzieckiem zagraża jego życiu, zdrowiu, bezpieczeństwu bądź wpływa demoralizująco na dziecko.

W celu zagwarantowania dziecku prawa do wychowania przez oboje rodziców, działająca przy Rzeczniku Praw Dziecka Komisja Kodyfikacyjna Prawa Rodzinnego opracowała projekt ustawy o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz ustawy – Kodeks postępowania cywilnego. W efekcie czego, w dniu 29 sierpnia 2015 roku weszła w życie ustawa z dnia 25 czerwca 2015 r. o zmianie ustawy – Kodeks rodzinny i opiekuńczy oraz ustawy – Kodeks postępowania cywilnego (Dz. U. z 2018 r., poz. 155), nowelizująca między innymi art. 58 i 107 Kodeksu rodzinnego i opiekuńczego.

W tej chwili, Kodeks rodzinny i opiekuńczy zachęca rodziców do samodzielnego wypracowania zasad opieki nad dzieckiem, co odzwierciedlone jest w art. 58 § 1 k.r.o., stanowiącym, iż sąd uwzględnia porozumienie małżonków o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej i utrzymywaniu kontaktów z dzieckiem po rozwodzie, jeżeli jest ono zgodne z dobrem dziecka.

Zgodnie z art. 58 § 1a k.r.o., w braku porozumienia, o którym mowa wyżej, sąd, uwzględniając prawo dziecka do wychowania przez oboje rodziców, rozstrzyga o sposobie wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej i utrzymywaniu kontaktów z dzieckiem po rozwodzie. Sąd może powierzyć wykonywanie władzy rodzicielskiej jednemu z rodziców, ograniczając władzę rodzicielską drugiego do określonych obowiązków i uprawnień w stosunku do osoby dziecka, jeżeli dobro dziecka za tym przemawia.

Analogicznie stanowi art. 107 § 1 i 2 k.r.o., zgodnie z którym jeżeli władza rodzicielska przysługuje obojgu rodzicom żyjącym w rozłączeniu, sąd opiekuńczy może ze względu na dobro dziecka określić sposób jej wykonywania i utrzymywania kontaktów z dzieckiem. Sąd pozostawia władzę rodzicielską obojgu rodzicom, jeżeli przedstawili zgodne z dobrem dziecka pisemne porozumienie o sposobie wykonywania władzy rodzicielskiej i utrzymywaniu kontaktów z dzieckiem. W braku porozumienia, sąd, uwzględniając prawo dziecka do wychowania przez oboje rodziców, rozstrzyga o sposobie wspólnego wykonywania władzy rodzicielskiej i utrzymywaniu kontaktów z dzieckiem. Sąd może powierzyć wykonywanie władzy rodzicielskiej jednemu z rodziców, ograniczając władzę rodzicielską drugiego do określonych obowiązków i uprawnień w stosunku do osoby dziecka, jeżeli dobro dziecka za tym przemawia.

Z brzmienia powyższych przepisów wynika, że nawet w razie braku pisemnego porozumienia rodziców, sąd nie jest już zobowiązany do powierzania władzy rodzicielskiej jednemu z rodziców i ograniczania władzy rodzicielskiej drugiego z nich. Sąd mając na względzie dobro dziecka, powinien przede wszystkim rozważyć pozostawienie obojgu

rodzicom pełnej władzy rodzicielskiej jako rozstrzygnięcia, które co do zasady najlepiej zapewnia dziecku możliwość wychowywania go przez rodziców i utrzymywania z nimi kontaktów.

W wystąpieniu generalnym kierowanym do Ministra Sprawiedliwości Prokuratora Generalnego oraz Ministra Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej z 21 kwietnia 2017 roku¹ Rzecznik Praw Dziecka zwrócił uwagę na dużą liczbę zgłaszanych do niego spraw, które dotyczą uniemożliwiania bądź utrudniania przez jednego z rodziców możliwości wychowywania dziecka w sytuacji rozstania rodziców. Pomimo wprowadzenia, na wniosek Rzecznika Praw Dziecka, do polskiego porządku prawnego przepisów jednoznacznie podkreślających konieczność priorytetowego uwzględniania przez sądy prawa dziecka do obojga rodziców, nadal obserwuje się problemy z pełną realizacją praw dziecka w tym obszarze, podczas gdy alienacja dziecka od jednego z rodziców jest niewątpliwie formą przemocy emocjonalnej wobec dziecka.

W ww. wystąpieniu generalnym Rzecznik Praw Dziecka wskazał obszary, które wymagają pilnej reakcji organów władzy państwowej. Należą do nich:

- wprowadzenie prawnych mechanizmów zabezpieczających priorytetowe traktowanie postępowań sądowych kształtujących sytuację opiekuńczo-wychowawczą dziecka;
- szersze wykorzystanie koncyliacyjnych metod rozwiązywania sporów rodzinnych, w szczególności mediacji przedsądowej;
- wprowadzenie rozwiązań prawnych zabezpieczających skuteczną realizację postanowień sądowych;
- wzbogacenie oraz urealnienie istniejących instrumentów prawnych rozwiązywania sporów pomiędzy skonfliktowanymi rodzicami;
- prawne określenie roli kuratorów sądowych w postępowaniach wykonawczych;
- korzystanie z instrumentarium mającego na celu uświadomienie rodzicom potrzeb dziecka, m.in. kierowanie na terapię rodzinną;
- prowadzenie szeroko zakrojonych działań informacyjnych i kampanii społecznych uświadamiających problem alienacji dziecka od jednego z rodziców;
- urealnienie mechanizmów wczesnego wspierania rodziny przeżywającej trudności;
- wprowadzenie rozwiązań prawnych zapobiegających porwanom rodzicielskim w węższym znaczeniu;

¹ GAB.422.5.2017.BS

- właściwe zabezpieczenie reprezentacji dziecka w procesie – adwokat dla dziecka;
- wprowadzenie prawnych mechanizmów pozwalających na szersze wykorzystanie pełnomocników procesowych w działaniach koncyliacyjnych;
- wdrożenie realnego systemu umożliwiającego sędziom rodzinnym podnoszenie kwalifikacji do rozpoznawania spraw dotyczących zabezpieczenia dobra i interesu dziecka.

Pełny tekst wystąpienia Rzecznika Praw Dziecka oraz odpowiedzi udzielonej przez Ministra Sprawiedliwości Prokuratora Generalnego oraz Minister Rodziny, Pracy i Polityki Społecznej znajdzie Pan na stronie internetowej Rzecznika Praw Dziecka - <https://brpd.gov.pl/aktualnosci-wystapienia-generalne/prawo-dziecka-do-obojsa-rodzicow-przepisy-rzeczywistosc>.

Rzecznik Praw Dziecka wspiera wszelkie działania uświadamiające tym, od których zależy przyszły los dziecka, a zwłaszcza obojgu rodzicom, negatywne skutki oddzielenia go od któregośkolwiek z nich.

Oprócz podejmowania interwencji w sprawach indywidualnych, kierowania do właściwych ministrów wniosków o charakterze generalnym, Rzecznik podejmuje również działania uświadamiające o negatywnych skutkach oddzielenia dziecka od któregośkolwiek z rodziców.

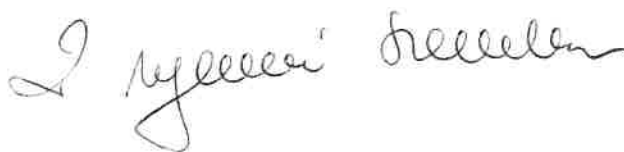
Przykładem może być ogólnopolska kampania społeczna Rzecznika Praw Dziecka „Jestem mamy i taty”, która podnosi ten właśnie problem. Przypomina dorosłym, że każde dziecko ma prawo do kontaktów z każdym ze swoich rodziców i prawo to winno być bezwzględnie przestrzegane, bo jest gwarantem prawidłowego rozwoju emocjonalnego dziecka. Przekaz ma także przypomnieć rodzicom, że odbieranie dziecku możliwości kontaktu z którymkolwiek rodzicem, uderza bezpośrednio w sferę emocjonalną najmłodszych. Kampanię promują ją dwa spoty telewizyjne oraz radiowe, działania w prasie, TV i Internecie. Materiały związane z kampanią trafiły także do ośrodków pomocowych w całej Polsce, które odpowiedzialne są za szeroko rozumianą pomoc rodzinom w zakresie przezwycięzania trudnych sytuacji życiowych.

W Dniu Świadomości Alienacji Rodzicielskiej Rzecznik Praw Dziecka wystosował do rodziców i opiekunów list, w którym przypomina, że dziecko ma prawo do wychowania przez oboje rodziców. Niezależnie od podjętej przez dorosłych decyzji o rozstaniu, na zawsze pozostają oni rodzicami – osobami najważniejszymi dla dziecka. List został opublikowany na stronie internetowej Rzecznika Praw Dziecka - <https://brpd.gov.pl/aktualnosci->

wydarzenia/list-rzecznika-praw-dziecka-do-rodzicow-i-opiekunow-w-dniu-swiadomosci. Pod powyższym adresem znajdzie Pan również odesłanie do kampanii Rzecznika Praw Dziecka „Jestem mamy i taty”.

Zapewniam, że problem alienacji rodzicielskiej jest przedmiotem ciągłego zainteresowania Rzecznika Praw Dziecka, a przedstawione przez Pana uwagi zostaną uwzględnione w dalszej jego pracy.

Jednocześnie wskazuję, że z treści pisma wynika, że kierowane postulaty dotyczą zmian przepisów prawa. W związku z tym, że Rzecznik Praw Dziecka nie posiada inicjatywy ustawodawczej, tym samym Państwa pismo zostanie skierowane do Komisji do Spraw Petycji Sejmu RP.

z up. Rzecznika Praw Dziecka

Bartosz Sójka
Dyrektor Gabinetu
Rzecznika Praw Dziecka